

Deväť zastavení sa v minulosti Miroslava Pavla

Když mne Peter (Kasalovský) požádal o krátké vystoupení – vzpomínky – na ty bláznivé roky 89 a 90, příliš se mi do toho nechtělo. Všechno už bylo popsáno a řečeno, někdy dokonce víc, než se skutečně stalo. Když jsme se nakonec dohodli, že si z té doby vyberu spíše osobní, možná trochu pikantní vzpomínky, kývl jsem.

1. Nejprve možné začnu tím, jak jsem se dostal do toho kolotoče politiky a médií. Pracoval jsem dlouhá léta jako ekonomický novinář a ani náhodou jsem netušil, co mne ještě čeká. Až mne jednoho dne – před koncem roku 1988 – zavolal tehdejší vedoucí úřadu vlády Stanislav Rázl. A jestli bych nechtěl dělat mluvčího federální vlády, že prý předseda Štrougal chce dělat moderní informační politiku ve stylu Gorbačova. Nabídka mi přišla zajímavá a tak jsem kývl. Upozornil jsem ale, že nemám pro takovou funkci „pracovní knížku“. Při pohovorech v roce 1970 jsem o ni přišel. To nebude problém, řekl mi tehdy Rázl. Tak úplně jednoduché to ale nebylo, protože šlo o nomenklaturní funkci, kterou schvaloval sekretariát ÚV KSČ. A tak, když mne v médiích začali titulovat tiskový mluvčí vlády, okamžitě se ozval odbor tisku ÚV, že to nejsem a tak jsem směl být nazýván vedoucím tiskového odboru. Pikantní je, že moje schválení to této funkce bylo na programu jednání sekretariátu ÚV 17.listopadu 1989.... Myslím, že to tehdy už nikoho nezajímalo.

2. Rozjezd byl začátkem roku 1988 brutální – návštěva spolkového kancléře Kohla. Ale zapadl jsem do dobře promazaného stroje protokolu, takže vše šlo bez problémů. S jednou drobnou výjimkou. Předseda se setkal se západoněmeckými novináři, dostal otázky, odpovídal na ně a vše šlo k zdárnému konci. Štrougal vstal, rozloučil se a odcházel. Najednou se ve dveřích zastavil, otočil se a začal vyprávět. Jako student v jižních Čechách jsem jezdil po válce s kamarády na běžkách na Šumavu. A přejížděli jsme do Bavorska, kdejsme pak v tamních hospodách diskutovali s bavorskými sedláky o politice. Až potud žádný problém. Bomba byla poslední věta: A tak by to zase mělo být! A odešel. Novináři se na mně vrhli, co tím pak předseda myslel. Nevím, odpověděl jsem. Slyšel jsem to poprvé, stejně jako vy. Ale už jsem začínal tušit, že to bude jízda.

3. Protože jsem měl zadání vytvořit novou informační politiku federální vlády, sepsal jsem příslušný návrh. Obsahoval jednu zásadní změnu: Po každém zasedání vlády tisková konference minimálně s jedním ministrem k hlavnímu tématu jednání vlády. A přítomnost domácích i zahraničních novinářů. Odevzdal jsem to do sekretariátu předsedy vlády a čekal. Asi po měsíci jsem předsedu vlády potkal na schodech a prostě jsem se ho zeptal, jestli to mám podle toho návrhu dělat. Ano, řekl mi. A tak jsem začal.

4. Musím říci, že jsem neměl v této oblasti žádné zkušenosti. Stále jsem jako novinář vždy na druhé straně informační barikády. Napadlo mne, že bych si měl nechat od někoho zkušeného poradit. A tak jsem se vydal za Jerzy Urbanem, velmi známým tiskovým mluvčím tehdejší polské vlády. Byl velmi přátelský a velmi profesionální. A dal mi jednu zásadní rady. Vždycky před tiskovkou si namodeluj případné otázky – nejsi přece hloupější než ti novináři. A na ty problematické si připrav alespoň kostru odpovědi. Nejvíce chyb se totiž dělá při improvizaci. Jak cenná to byla rada jsem si uvědomil hned po první tiskové konferenci vlády, která se konala – náhoda je sviňa – po známé svíčkové demonstraci v Bratislavě. A západní novináři si samozřejmě nenechali ujít šanci k nenápadné otázce, zda se tím federální vláda zabývala a jaké je její stanovisko. Přiznám se, že jsem improvizoval. Řekl jsem, že se tím federální vláda nezabývala, že to je záležitost slovenských orgánů. Připadal jsem si jako vítěz do okamžiku dalšího zasedání vlády, kde po mně vystartoval profesor Colotka, tehdejší předseda slovenské vlády. Co tam vykládáš za hlouposti, přece víš, kde se to všechno rozhoduje!!!

5. Účast zahraničních novinářů byla samozřejmě problém. Byli dokonale informováni o sféře opozice a disidentů a neváhali se ptát. A já jsem nevěděl téměř nic. Když jsem se s tím vypravil za předsedou vlády, vyslechl mne a asi po týdnu mi řekl: Zavolej Lorencovi a on ti všechno poví. Tak vznikly naše pravidelné schůzky jednou za čtrnáct dní. Vznikly z nich občas zajímavé nápady. O jednom z nich už generál mluvil: Opravdu se mi nelíbilo, jak jsem se musel kroutit po zásazích Veřejné bezpečnosti proti různým demonstracím. A tak generál nadhodil: A co kdybychom jednu povolili. Nápad jsem předal předsedovi vlády a výsledek je známý. Jedna demonstrace byla povolena. Vzpomínám si na ještě jednu záležitost. Alexander Dubček měl odcestovat do italské Bologni, aby tam převzal čestný doktorát. A ti naši konzervativci mu chtějí sebrat občanství a zabránit tak jeho návratu do Prahy, řekl mi generál. A tak jsme vymysleli, že při tiskové konferenci (tehdy se v Praze konalo zasedání Rady vzájemné

hospodářské pomoci) se mne nějaký novinář zeptá, zda se bude moci Dubček z Itálie vrátit. A já jsem si – pamětliv rady Jerzyho Urbana – připravil odpověď: Alexander Dubček je československým občanem a jeho základním právem je žít na území Československa. Generál tehdy seděl v první řadě na tiskovce a spokojeně se usmíval. Alexander Dubček se v pohodě vrátil.

6 Jak se situace komplikovala – Štrougala mezitím nahradil Adamec – bylo zřejmé, že vláda bude muset dříve nebo později začít komunikovat s opozicí. Co tomu řeknou Sověti? A tak mne jednoho dne – v květnu 1989 - Adamec poslal do Moskvy . Měl jsem se tam pokusit najít odpověď na tuto otázku. Po téměř tajném setkání na ÚV KSSS, kde jsem se nedozvěděl nic, jen že perestrojka je dobrá, jsem měl ještě schůzku s profesorem Bogomolovem, tehdejší ředitel Ústavu světové socialistické soustavy Akademie věd. A ten byl přímočarý: Vy byste nejraději, abychom vzali vaše současné vedení strany, posadilo ho na ty naše tanky a odvezli. Co jsem mohl říci? Je to dobrý nápad! V krátké zprávě předsedovi vlády jsem napsal, že si myslím, že v Moskvě vůbec netuší, do jakých problémů se s perestrojkou řítí a že se musíme starat sami o sebe. Výsledkem pak byla iniciativa Most.

7. Pak už šlo všechno rychlým tempem a jednoho dne seděl Adamec proti Havlovi v salónku Obecního domu v Praze. Seděli tam a dívali se na sebe. Vstal jsem tehdy a pošeptal Adamcovi: Podej mu ruku, nebo tu budeme sedět do Vánoc. Adamec vstal, podal ruku a tím to všechno nastartovalo. Nemohu si ovšem nevzpomenout, co tomu – pokud jde o vztah těchto dvou politiků – předcházelo. Myslím, že to bylo v květnu 89 jel Adamec na vládní návštěvu do Vídně. A předtím se , ještě v Praze, setkal s několika rakouskými novináři. A ti se ho zeptali mimo jiné na Havla. To je politická nula, odpověděl Adamec. Zhrozil jsem se a hned jsem se ho zeptal, proč to řekl, když přece víme, že s Havlem budeme jednoho dne jednat. Chtějí to po mně konzervativci ve vedení strany, odpověděl mi. Ten večer jsem byl s těmi novináři v hospodě na pivu a pokoušel jsem se je přesvědčit, aby na ten výrok zapomněli. Neuspěl jsem.

8. Úplným vrcholem rozkladu řídicích struktur komunistické strany a státu byl konec září 89, kdy se do Prahy vydal ministr zahraničí Genscher, aby z balkonu západoněmecké ambasády oznámil dohodu o odchodu tisíců občanů NDR do NSR. Byl jsem doma, když zazvonil telefon zvláštní sítě. Ohlásil se jakýsi plukovník z ochrany vzdušného prostoru státu, že do

Československa letí vládní letadlo NSR s ministrem Genscherem na palubě a že nemají povolení ke vstupu do vzdušného prostoru Československa. Trochu jsem se podivil, proč volá zrovna mně. Víte, zkoušel jsem volat na všechny možná čísla, ale jediný jste to vzal. Nevím, co mám dělat, řekl mi. Já jsem to také pochopitelně nevěděl a tak jsem začal telefonovat. Abych to zkrátil: Také já jsem nikde neuspěl. Nikdo z odpovědných ze strany a vlády s tím zjevně nechtěl mít nic společného. Když pak onen plukovník volal, že letadlo se blíží k hranici a že by ho správně měl nechat sestřelit, odpověděl jsem: To snad ne! A tak Genscher přistál a pronesl svůj historický projev z balkónu ambasády. Když jsem to druhý den líčil Adamcovi, řekl mi stručně: Dobře jsi udělal! Problém byl ovšem v tom, že když jsem to dělal, neměl jsem k tomu žádné kompetence a ten plukovník mne vlastně neměl poslechnout.....

1.

9. A pak už začala jiná doba. Krátce jsem statoval v Československé televizi, nepohodl se s Havlem, nebo spíše s jeho kamarilou, byl jsem lákán zůstat v politice, ale rozhodl jsem se pro to, čemu jsem alespoň trochu rozuměl – pro média. Když se Gustav Husák rozhodl k abdikaci, natočil abdikací projev a chtěl, abych u toho jako ředitel televize byl. Když skončil, řekl mi, ať jdu s ním do jeho pracovny. A tam mi oznámil, že dostal do Adamce dva návrhy na jmenování předsedou vlády – Čalfy a mne. Byl jsem trochu v šoku a odpověděl jsem mu, že jsem novinář, nikoliv politik. Ne, sledoval jsem vás a dělal jste to dobře, řekl. Každopádně si myslím, že mi výběr Čalfy zachránil život. A když se někdy s Marianem vidíme, jsem mu dodnes vděčný, že prst historie ukázal na něj.